

SISÄMINISTERIÖLLE

Asia Edunvalvontajärjestö PUSH ry:n lausunto ehdotuksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi.

Viite VN/6255/2021 ja SM014:00/2015

Lausunto Hallituksen esitysluonnos on hyvin valmisteltu. Esitysluonnoksessa on otettu vähintäänkin riittävästi huomioon perus- ja ihmisoikeuksien asetamat vaatimukset sekä teemaan liittyvä laillisuusvalvontakäytäntö. Säilytysvastuun ja tutkintavastuun eriyttäminen on selvä parannus nykyiseen lakiin verrattuna. Sääntely on pääsääntöisesti yksityiskohtaista ja täsmällistä, joten perusoikeuksien rajoitusedellytykset eivät aiheuttane ongelmaa lain säätämisvaiheessa.

Hallituksen esitysluonnoksen ansiona voidaan lisäksi mainita se, että lain soveltamisalasäännöksessä huomioidaan nimenomaisesti myös vapautensa menettäneiden kuljetus. Tätä koskevat toimivaltuudet ja muut säännökset ovat tehtävien hoitamiseksi riittävät.

Voimakeinojen käyttöön liittyvän sääntelyn yhdenmukaistamista poliisilain kanssa voidaan pitää tarkoituksenmukaisena ratkaisuna. On kuitenkin huomioitava, että poliisilain voimakeinojen käyttöön, niiden käyttöön varautumiseen ja käytöstä varoittamiseen liittyvä sääntely on paikoin ongelmallista.

Ensinnäkin ongelmallisuus johtuu siitä, että poliisilaissa ei ole tehty riittävän selkeää erottelua voimakeinojen käytön ja hätävarjelun eli puolustusteon välillä. Tämä ilmenee hyvin poliisilain 2 luvun 18 §:stä, jonka mukaan voimakeinojen käyttöön on varauduttava sopivalla ja

tarkoituksenmukaisella tavalla jos virkatehtävää suoritettaessa on syytä epäillä kohdattavan vastarintaa tai rikoslain 4 luvun 4 §:n 1 momentissa tarkoitettu oikeudeton hyökkäys. Kyseinen lainkohta tarkoittaa sanamuodon mukaisesti sitä, että poliisi käyttäisi hätävarjelutilanteessakin voimakeinoja puolustusteen sijaan. Oikeudellisesti kyse on kuitenkin täysin eri asioista.

Toisaalta ongelmallisuus liittyy esimerkiksi ampuma-aseen käytöstä päättämiseen. Poliisilain 2 luvun 19 §:n mukaan ampuma-aseella uhkaamisesta ja laukauksen ampumisesta päättää päällystään kuuluva poliisimies, jos se tilanteen kiireellisyys huomioon ottaen on mahdollista. Tilanne, jossa vartioimistehtävissä toimiva virkamies uhkasi ampuma-aseella tai ampui laukauksen päällystään kuuluvan poliisimiehen päätöksellä, ei liene realistinen. Säännökseen liittyvä poikkeus toki mahdollistaa ampuma-aseen käyttämisen ja sillä uhkaamisen vartioimistehtävää suorittavan virkamiehen omallakin päätöksellä.

Voimakeinojen käyttöä koskeva säännösehdotus on kattava. Asian jatkovalmistelussa tulisi vielä kiinnittää erikseen huomiota siihen, voiko vartioimistehtävissä toimiva virkamies kohdistaa voimakeinoja kolmanteen kun kyse on 10 luvun 6 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettusta tilanteesta. Tilanne voi ajankohtaistua esimerkiksi silloin, kun ulkopuolinen henkilö yrittää mahdollistaa vapautensa menettäneen pakenemisen ja toimii aktiivisesti pakenemisen edistämisessä. Selkeyden vuoksi asiaa voisi tarkentaa yksityiskohtaisissa perusteluissa ja ottaa puoltava kanta siihen, että sanotussa lainkohdassa myös kolmanteen kohdistuvat toimet voivat olla mahdollisia.

Muuta asiaan liittyvää

Allekirjoittanut toimii päätyössään oikeustieteellisten aineiden lehtorina Poliisiammattikorkeakoulussa. Toukokuussa 2021 Poliisiammattikorkeakoulussa järjestetyllä ylivartijakurssilla käsiteltiin nyt puheena olevaa luonnosta hallituksen esitykseksi ja laiksi poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta. Kurssin osallistujina oli 18 erittäin kokenutta ja ammattitaitoista säilytystehtävissä toimivaa virkamiestä.

Kurssin keskeisimmät huomiot esityksestä olivat seuraavat:

1 Luku

Luku koettiin kokonaisuutena kattavaksi. Lakiehdotuksen 8 §:n paikka voisi olla luvun alkupäässä, määritelmäsäännöksen jälkeen, koska 8 § on selkeä toimialanormi. Tämän jälkeen voisi olla perusteltua säätää periaatteista ja toimivallan määräytymisestä ym. Tällöin systematiikka noudattelisi poliisilain rakennetta. Lakiehdotuksen 8 §:ssä voisi olla selvyyden vuoksi myös maininta siitä, että vartioimistehtävää suorittavalle virkamiehelle voi kuulua myös muita tehtäviä.

3 luku

Ruokahuoltoa koskevassa säännösluonnoksessa (4 §) ei ole määritelty aikaa, milloin ruokahuollon järjestäminen tulisi aloittaa. Niin ikään samassa yhteydessä on todettu poikkeukset peruseruokavalioon, jos se on perusteltua terveyden vuoksi tai uskonnollisen tai muun perustellun vakaumuksen vuoksi. Muu perusteltu vakaumus koettiin käytännön toiminnan kannalta ongelmalliseksi sen epämääräisyyden vuoksi, joten jatkovalmistelussa voisi harkita, onko maininta ylipäätään tarpeellinen.

4 luku

Rahan ja muiden maksuvälineiden hallussapitoa koskevassa säännösluonnoksessa on esitetty sitä, että vapautensa menettäneen hallussa olevat rahat ja muut maksuvälineet voidaan vaihtoehtoisesti tallettaa hänen kustannuksellaan pankkiin. Arjen kannalta pankkitilille tallettaminen on varsin monimutkainen ja käytännössä myös hidas toimi, joten sääntelyn tarkoituksenmukaisuutta voi asian jatkovalmistelussa pohtia. Tässä yhteydessä on otettava myös huomioon pankkien edellyttämät asiakkaan tunnistamista ja varojen alkuperää koskevat menettelyt sekä luonnollisesti valtuutusta koskevat seikat.

Ehdotetun 4 §:n maininta siitä, että vapautensa menettäneellä on lupa pitää järjestyssäännössä määrätty vähäinen määrä rahaa hallussaan. Keskustelussa tuli ilmi, että joissain poliisiyksiköissä vapautensa menettäneen on mahdollista maksaa tekemänsä ostokset vain kortilla, joten säännöksen täsmentäminen maksuvälineen käsitteellä voisi olla tarpeen.

Ehdotetussa 6 §:ssä on mainittu, että vapautensa menettäneen rahavarat voidaan omaisuuden palauttamisen yhteydessä tallettaa vapautensa menettäneen ilmoittamalle tilille tai lähettää hänelle postiosoituksena

hänen kustannuksellaan. Sääntelyn tarkoituksenmukaisuutta lienee paikallaan harkita vastaavin perustein kuin mitä 4 §:n kohdalla yllä on lausuttu.

7 luku

Ehdotetussa 6 §:ssä mainittu tapaamiskielto voi olla enintään kuuden kuukauden pituinen. Säännösluonnoksen perusteella jää kuitenkin epäselväksi, miten esimerkiksi säilytystilan vaihto vaikuttaa tehtyyn tapaamiskieltoa koskevaan päätökseen varsinkin siinä tapauksessa, että säilytystila vaihtuu toisen poliisiyksikön alueelle.

8 luku

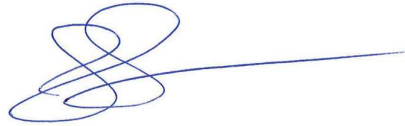
Ehdotetun 1 §:n 1 momentissa määritellään, että valvonta on kirjattava. Kirjaamiselle asetetaan useita edellytyksiä, mutta käytännön tasolla jää silti epäselväksi, miten ja mihin kirjaukset on tehtävä. Säännöksen tekstiä voisi tältä osin muokata siten, että myös kirjaamisen käytännön toteutus tulisi riittävällä tavalla säänneltyksi. Vaihtoehtoisesti yksityiskohtaisia perusteluja tulisi kirjaamistavan osalta täsmentää.

Ehdotetun 1 §:n 3 momentissa säädetään, että jos säilytystilaan on sijoitettuna vapautensa menettäneitä, vartiointitehtävissä tulee työskennellä vähintään kaksi henkilöä. Säännöksessä olisi tarpeellista määritellä se, minkälaista säilytystilaa kahden henkilön työskentelyvaatimus koskee. Käytännössä poliisiyksiköissä voi olla erillisesti sijoitettuja tiloja, jotka voidaan käsittää yhdeksi säilytystilaksi. Ottaen huomioon sekä säilytysturvallisuuden että vartiointitehtävissä toimivien henkilöiden työturvallisuuden, olisi perusteltua säätää siitä, missä menee se raja, jolloin erilleen sijoitetut tilat muodostavat yhden säilytystilan tai ovat kaksi erillistä säilytystilaa. Vaihtoehtoisesti yksityiskohtaisia perusteluja tulisi tältä osin täsmentää.

Ehdotetussa 6 §:ssä käsitellään teknisen valvonnan tallenteita. Ehdotuksessa tallenteet on hävitettävä kuukauden kuluttua tallentamisen päättymisestä. Lainsäädäntötyössä lienee tarpeen miettiä sitä, onko kuukauden määräaika liian lyhyt. Tässä punninnassa ovat vastakkain toisaalta yksityisyyden suoja ja taas toisaalta esimerkiksi rikosten tai onnettomuuksien selvittämiseen liittyvät intressit.

Paikka ja aika

Lempäälässä, kesäkuun 21. päivänä 2021

A handwritten signature in blue ink, consisting of several overlapping loops and a long horizontal stroke extending to the right.

Janne Ylijärvi
PUSH ry:n puheenjohtaja